

Lambros COULOUBARITSIS, *Aux Origines de la philosophie européenne. De la pensée archaïque au néoplatonisme*, Bruxelles, De Boeck-Wesmael, 1992, 676 σελ.

Οί πανεπιστημιακές παραδόσεις του Λ. Κουλουμπαρίτη, καθηγητού στο Πανεπιστήμιο U.L.B., τών Βρυξελλών, αποτελούν τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου. Ὁ συγγραφέας, στὸ ἐκτεταμένο αὐτὸ ἔργο, παραθέτει μία μελέτη τῶν πιὸ σημαντικῶν ρευμάτων τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, ἡ σταδιακὴ ἐμφάνιση τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ καὶ τὴ διαμόρφωση τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας καί, διὰ μέσου αὐτῆς, τῆς δυτικῆς φιλοσοφίας. Ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι ἐλληνικὴ δημιουργία ποὺ «ἐπικεντρώνεται στὴν ἰδέα τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν ἴδια τὴ γνώση (φιλο-σοφία), γεγονὸς ποὺ προϋποθέτει σταθερὴ πορεία πρὸς τὴν ἀπόλυτη γνώση, μὲ ἄλλα λόγια συνεχὴ ἔρευνα, ἴσως δίχως τέλος» (σ. 14). Παρ' ὅλ' αὐτά, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἐπισημαίνει, ὑπάρχει μία διάσταση ἀνάμεσα στὴν εὐρωπαϊκὴ καὶ τὴ δυτικὴ φιλοσοφία, διότι ἡ τελευταία ἐδραιώθηκε διὰ μέσου μιᾶς σταδιακῆς ἀνάπτυξης ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα μέχρι τὸ Μεσαίωνα, μετὰ ἀπὸ τὴν κατάληψη τοῦ Νέου Κόσμου, ποὺ συνεισέφερε πνευματικὰ στὴ «σταδιακὴ ἐπικράτηση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴ Βόρειο Ἀμερικὴ» (σ. 11).

Ο Λ. Κ. διαιρεῖ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας σὲ ρεύματα, ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ ἐποχὴ μέχρι τὸν Δαμάσκιο. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνάλυσης τῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων καταλαμβάνει ἡ ἀνάλυση τῆς πλατωνικῆς καὶ ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας, φθάνοντας περίπου στὸ μισὸ τοῦ ὅγκου τοῦ βιβλίου.

Ἡ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιεῖται εἶναι ἀπλὴ καὶ κατανοητὴ καὶ ταυτόχρονα φιλοσοφικὰ ἀκριβὴς καὶ προδιαθέτει γιὰ μελέτη, γεγονὸς ποὺ ἀντισταθμίζει τὸν ὅγκο τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ὁ συγγραφέας πράγματι δημιούργησε ἓνα ἐγχειρίδιο φιλοσοφίας, χρήσιμο γιὰ τοὺς φοιτητές, παράλληλα ὅμως ἀπαραίτητο σὲ κάθε μελετητῇ. Εἶναι γραμμένο χωρὶς ὑποσημειώσεις, γεγονὸς ποὺ κάνει τὴν ἀνάγνωση μίας ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἰδιαίτερα εὐχάριστη, ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψη του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι τὰ κεφάλαια διαιροῦνται σὲ ἐνότητες καὶ αὐτὲς μὲ τὴ σειρά τους σὲ ὑποκεφάλαια, γεγονὸς ποὺ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δυνατότητα προσπέλασης κατ' εὐθείαν ἀκόμη καὶ στὰ ἐπὶ μέρους τμήματα τοῦ ἔργου, δίχως νὰ χάνεται ἡ συνοχὴ του. Τέλος, ὁ συγγραφέας, παραθέτοντας καὶ τὴν προσωπικὴ του ἄποψη, πάντα τεκμηριωμένη, διακριτικὰ προτρέπει τὸν μελετητῇ γιὰ μία σὲ βάθος φιλοσοφικὴ ἔρευνα.

Σχετικὰ μὲ τὴν ὑπάρχουσα στὸ ἔργο βιβλιογραφία, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει, «εἶναι περιορισμένη στὰ ἀπαραίτητα» (σ. 659).

Είναι όμως ταυτόχρονα ενημερωμένη μέχρι το 1991, από τις πιο σύγχρονες φιλοσοφικές μελέτες.

Μαρία ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

Μαίρης ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΧΡΙΣΤΟΦΕΛΛΗ, *Ύφολογία και Ἀρχαία Ἑλληνική Τεχνογραφία*, Ἀθήνα 1992, 175 σελ.

Ἡ συγκριτική ἔρευνα βασικῶν θεμάτων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τεχνογραφίας, μὲ θέματα ποὺ ἀποτελοῦν ἀντικείμενο μελέτης τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονικοῦ κλάδου τῆς Ὑφολογίας, εἶναι τὸ θέμα τοῦ βιβλίου τῆς Μ. Σταθοπούλου-Χριστοφέλλη, ἔρευνα ποὺ γίνεται γιὰ πρώτη φορά, μὲ ἐντελῶς ἐπιστημονικὸ τρόπο καὶ ἔρχεται νὰ καλύψει ἓνα κενὸ στὴ διεθνή βιβλιογραφία. Τὸ βιβλίο διαρθρώνεται σὲ τρεῖς ἐνότητες: τὸ Ὑφος, ἡ Ὑφολογία, Ἡ Ἑλληνικὴ τεχνογραφικὴ παράδοση καὶ οἱ ἀντιστοιχίες τῆς μὲ τὴν Ὑφολογία.

Στὴν πρώτη ἐνότητα ἡ συγγραφεὺς διερευνᾷ τὴν ἔννοια τοῦ ὕφους ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ὄρο, ὅπως ἐρμηνεύεται στὰ λεξικά καὶ σημασιολογεῖται σὲ κείμενα τῶν κλασικῶν καὶ τῶν νεώτερων χρόνων. Ἦδη στὸν Πρόλογό τῆς ἡ Μ. Χριστοφέλλη παρατηρεῖ: «Ἐκεῖνο ποὺ ὀφείλει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ παραμερίσει εἶναι ὅλη... ἡ ἀφοπλιστικὴ μαγεία τῶν ὀρισμῶν καὶ τῶν ἀφορισμῶν, ποὺ περισφίγγουν ἀντὶ νὰ διαφωτίσουν τὴν ἔννοια τοῦ ὕφους... Τὸ ὕφος εἶναι φαινόμενο σύνθετο καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ —ὅσο τοῦτο εἶναι δυνατόν— θεώρησή του μᾶς ἐπιβάλλει μιὰ προσέγγιση πολύοπτη». Στὴν πρώτη ἐνότητα ἐπισημαίνονται δύο ὀπτικὲς προσέγγισης τῆς ἔννοιας τοῦ ὕφους, οἱ ὁποῖες στηρίζονται σὲ δύο οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς γλώσσας: τὴν ἐκφραστικότητά τῆς καὶ τὴ διαλεκτικὴ τῆς σχέσι μὲ τὸν στοχασμό. Ἡ ἐκφραστικὴ —βιωματικὴ ἢ συγκινησιακὴ— πλευρὰ τῆς γλώσσας διερευνᾶται μὲ τὰ φωνολογικά, συντακτικά, σημασιολογικά τῆς στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα προσδίνουν στὸν λόγο μιὰν ἐκφραστικὴ ποιότητα «ποὺ μὲ τὴν κατάλληλη ἀξιοποίησή τους μέσα στὸ κείμενο συμβάλλουν στὴν ὕφολογικὴ του ἰδιαιτερότητα». Ἡ δεύτερη ὀπτικὴ προσέγγιση τοῦ ὕφους μέσα ἀπὸ τὴ σχέσι γλώσσας καὶ στοχασμοῦ δίνει στὴ συγγραφέα τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσει τὴν παράλληλη πορεία τους μέσα στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἀπὸ τὸν λόγο ἤδη τοῦ Ἡράκλειτου, στὸν Παρμενίδη καὶ τὸν Πλάτωνα. «Τὸ ἀσθενὲς τῶν λόγων», στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ Πλάτων (*Ἑβδομῇ Ἐπιστολῇ*), ἀκολουθοῦν νεώτερες θεωρίες, ποὺ τονίζουν τὴν «δεσμευτικὴ» ἰσχὺ τῆς γλώσσας πάνω στὸν στοχασμό. Ἡ συγγραφεὺς

